

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף כ"ג

משנה. דיני ממונות בשלשה, זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ולדעת רבי מאיר שניהן בוררין להן עוד אחד. וחכמים אומרים ששני הדיינים בוררים להן עוד אחד.

ולדעת רבי מאיר זה פוסל דיינו של זה וזה פוסל דיינו של זה, אבל לדעת חכמים רק אם מביא עליהן ראייה שהן קרובין או פסולין יכול לפסלם, אבל אם היו כשרין או מומחין מפי בית דין אינו יכול לפסולן.

וכן לדעת רבי מאיר זה פוסל עדיו של זה וזה פוסל עדיו של זה, אבל לדעת חכמים רק אם מביא עליהן ראייה שהן קרובין או פסולין אבל אם היו כשרין אינו יכול לפסולן.

גמרא. מבינה הגמרא שמה שאמרה המשנה זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד, הכוונה שכל אחד בורר לעצמו בית דין אחד, ושואלת הגמרא שהרי מספיק שלושה דיינים ואין צריך יותר מכך.

ומבארת הגמרא שכאשר אינם מגיעים להסכמה על הבית דין אלא כל אחד בורר לו בית דין אחד, שניהם בוררים להם בית דין אחר יחד.

ואומרת הגמרא שלא רק המלווה יכול לעכב על הלואה לא לדון בבית הדין שהלואה בחר, אלא אפילו הלואה יכול לומר למלוה שאינו רוצה לדון בבית הדין שהמלווה בחר.

ושואלת הגמרא שהרי אמר ר' אלעזר שאת הלואה כופים שידון בבית דין בעירו, ורואים שלא הולכים אחרי הבית דין שבחר הלואה, אלא רק המלווה.

ועונה הגמרא שאפשר לתרץ כפי שתירץ ר' יוחנן להלן על קושיא אחרת, שמדובר במשנה על הערכאות שבסוריא, שאינם בקיאים בדין, ולכן אפילו המלווה יכול לכפות על המלווה לדון במקום אחר, אבל באמת בשתי בתי דין מומחים אין הלואה יכול לכפות על המלווה לדון במקום אחר.

ורב פפא אמר שאפילו בשני בתי דין מומחים יש אופן שהולכים אחרי הבית דין שבחר הלואה, במקרה ששני הבתי דין סמוכין ואין בזה טרחה למלווה, וכגון בתי הדין של רב רב הונא ורב חסדא.

אבל דוחה הגמרא את מה שהבינה בתחילה במשנה שמדובר באופן שכל אחד בחר לו בית דין אחר, כי שנינו במשנה שלדעת חכמים שני הדיינים בוררים להן עוד אחד, ואם הכוונה שבוררים להם עוד בית דין, לא יתכן שאחרי שכל אחד פסל את בתי הדין של חבריו הם יבחרו את הבית דין השלישי. ועוד שאף הלשון זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד לא משמע שכל אחד פוסל את בית דינו של השני.

ולכן מבאר ת הגמרא שמה שאמרה המשנה זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד הכוונה שכל אחד מהבעלי דינים בורר לו דין אחד, ולדעת רבי מאיר שניהם יחד בוררים להן עוד דין אחד, ולדעת חכמים הדיינים בוררים להם עוד דין שלישי לדון עמם.

ושואלת הגמרא מדוע עושים כך, ואומרת הגמרא שאמרו בארץ ישראל בשמו של ר' זירא שעל ידי שיבררו את הדיינים באופן הזה יקבלו עליהם בעלי הדין את הדין, כי כל אחד מהם ברר לעצמו דין.

ועל מה שנחלקו במשנה רבי מאיר וחכמים האם שני הבעלי דין בוררים יחד את הדיין השלישי, או ששני הדיינים בוחרים את הדיין השלישי, מנסה הגמרא לומר ששורש מחלוקתם הוא בדברי רב יהודה שאמר בשם רב, שאין העדים חותמין על השטר אלא א"כ יודעין מי חותם עמהן. ולפי זה אף דיינים לא ישבו בדין אלא עם מי שיודעים מי הוא.

ובזה נחלקו רבי מאיר וחכמים, שלדעת רבי מאיר אין צריך שהדיינים (והעדים) ידעו עם מי הם יושבים, ולכן הבעלי דינים יכולים לברור להם אפילו את מי שאינם מכירים, אך לדעת חכמים צריכים הדיינים לדעת עם מי הם יושבים בדין, ולכן דווקא הם צריכים לברור להם את הדיין השלישי ולא הבעלי דין.

ודוחה הגמרא ואומרת שאף לדעת רבי מאיר צריכים הדיינים לדעת עם מי הם יושבים בדין, ולכן בלא הסכמתם אף לדעתו אין בעלי הדין יכולים לבחור דין שלישי. ומה שנחלקו רבי מאיר וחכמים, זה האם

צריך רק את דעת הדיינים כדי לבחור את הדיין השלישי, ולא צריך את הסכמת בעלי הדין, או שצריך גם את הסכמת שני בעלי הדין על הדיין השלישי.

ומביאה הגמרא את הדין שאמר רב יהודה שאמר בשם רב, שאין העדים חותמין על השטר אלא א"כ יודעין מי חותם עמהן, ומביאה ברייתא שאומרת כדבריו, ששנינו בברייתא כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים, לא היו חותמין על השטר אלא אם כן יודעין מי חותם עמהן, ולא היו יושבים בדין אלא א"כ יודעין מי יושב עמהן, ולא היו נכנסים לסעודה אלא אם כן יודעין מי מיסב עמהן.

במשנה הובאה מחלוקת בין רבי מאיר לחכמים, שלדעת רבי מאיר כל אחד מהבעלי דינים יכול לפסול את הדיין שבחר חברו, אבל לדעת חכמים רק אם מביא עליהן ראייה שהן קרובים או פסולים יכול לפסלם, אבל אם היו כשרין או מומחין מפי בית דין אינו יכול לפסולן. ושואלת הגמרא כיצד יתכן שיכול הבעל דין לפסול דיינים, וביאר ר' יוחנן שמדובר על דיינים בערכאות שבסוריא שהם אינם בקיאים בדין. אבל באמת דיינים מומחים אינו יכול לפסלם.

ושואלת הגמרא על ר' יוחנן שהרי במשנה אמרו חכמים שהבעל דין יכול לפסול את הדיין רק אם מביא ראייה שהן קרובים או פסולים, אבל אם היו כשרים או מומחים מפי ב"ד אינו יכול לפסולן. ומשמע שלדעת רבי מאיר אפילו אם היו מומחים הוא יכול לפסלם.

ועונה הגמרא שבאמת נחלקו רבי מאיר וחכמים רק בדיינים שאינם מומחים, ומה שאמרו חכמים אם היו כשרים או מומחים אינו יכול לפסלם, צריך לבאר שאמרו חכמים שאם היו הדיינים כשרים דינם כמומחים מפי ב"ד ואינו יכול לפסלם, ורק על זה חולק רבי מאיר וסובר שאף אם היו כשרים אם הם אינם מומחים הוא כן יכול לפסלם.

עוד שואלת הגמרא ממה ששנינו בברייתא שאמרו חכמים לרבי מאיר לא כל הימנו לבעל דין שפוסל דיין שמומחה לרבים, ורואים שנחלקו רבי מאיר וחכמים האם יכול הבעל דין לפסול אפילו דיין מומחה, ולא רק דיין כערכאות שבסוריא.

ועונה הגמרא שאף בברייתא צריך לבאר שאמרו חכמים לרבי מאיר לא כל הימנו לבעל דין שפוסל דיין **שהמוחה** רבים עליהם, אך מדובר בדיין שאינו מומחה, כי מומחה אפילו לרבי מאיר אינו יכול לפסלו.

ומביאה הגמרא ברייתא שמבארת שבזה נחלקו רבי מאיר וחכמים, שהתבאר בברייתא שלדעת אבי מאיר לעולם הבעל דין יכול לפסול את הדיינים של חברו עד שיקבל עליו ב"ד שמומחה לרבים, ורואים שבבית דין מומחה אינו יכול לפסלם אף לדעת רבי מאיר.

ושואלת הגמרא שהרי בעדים אין מושג של מומחים, וכל עדים כשרים הם כדיינים מומחים כלפי כשרות עדותם להעיד, ולמרות זאת אמר רבי מאיר זה פוסל עדיו של זה וזה פוסל עדיו של זה, ומדוע יש כח ביד הבעל דין לפסול את עדי חברו.

ועונה הגמרא שכבר אמר ריש לקיש שלא יתכן לבאר את דעת רבי מאיר כפשוטו, ולא יתכן שפה קדוש יאמר דבר זה, ולכן צריך לשנות במשנה זה פוסל עדו של זה, וכלומר שיכול לפסול רק עד אחד, אך לא ב' עדים.

ושואלת הגמרא באיזה אופן מדובר שאותו העד מעיד, הרי אם מעיד על ממון אין צריך שהבעל דין יפסול אותו, כי בתורה כבר נאמר "לא יקום עד אחד באיש", ואם מעיד לחייבו שבועה, הרי שבאמת הבעל דין חייב שבועה על פי עד אחד, וכיצד יכול לפסול את אותו העד, הרי כלפי שבועה אפילו עד אחד נאמן.

ועונה הגמרא שמדובר שאותו הבעל דין אמר בתחילה שאותו העד נאמן עליו כאילו העידו כאן שני עדים, ולכן אם הוא יחייב אותו ממון הוא ישלם אפילו שהוא רק עד אחד. ואחר כך בא לחזור בו ולפסול

את העד ולומר שאינו נאמן עליו כב' עדים, שלדעת רבי מאיר הבעל דין יכול לחזור בו ממה שקיבל על עצמו ולפסול את העד בחזרה, אך לדעת חכמים אינו יכול לחזור בו.

ושואלת הגמרא שהרי במחלוקת זו נחלקו חכמים לקמן ומדוע שנינו את אותה המחלוקת פעם נוספת, ששנינו לקמן שאם הבעל דין אמר לחבירו נאמן עלי אבא, או נאמן עלי אביך, כדיין, אף שהם פסולים לדון מדין קרובים, או שאמר לו נאמנים עלי ג' רועי בקר שאינם בקיאים בדין, לדעת רבי מאיר יכול אחר כך לחזור בו, אך לדעת חכמים אינו יכול לחזור בו.

עמוד ב'

וביאר שם רב דימי בנו של רב נחמן בנו של רב יוסף שמדובר שקיבל הבעל דין את אלו עליהם כאחד מהדיינים, ולדעת רבי מאיר יכול לחזור בו, ולדעת חכמים אינו יכול לחזור בו, וזו אותה המחלוקת כאן אם כשקיבל על עצמו את העד שיהיה נאמן עליו כשניים, האם יכול לחזור בו או לא.

ושואלת הגמרא מדוע נחלקו רבי מאיר וחכמים בב' מקומות, ועונה הגמרא שיש חידוש בכל אחד מהמקומות, כי אם היו נחלקים רק לגבי נאמן עלי אבא ונאמן עלי אביך היה צד לומר שרק שם סוברים חכמים שיכול לחזור בו כי לשאר העולם האב נאמן, ולכן אם הוא קיבל על עצמו שיהיה נאמן אף לא אינו יכול לחזור בו, ולכן התחדש כאן במשנה שאפילו בעד אחד שהוא האמין אותו עליו כשתיים הוא לא יכול לחזור בו.

ואם מחלוקתם הייתה כתובה רק לגבי עד היה צד לומר שרק לגבי עד שאינו נאמן בשום מקום כשניים סובר רבי מאיר שיכול לחזור בו, אבל לגבי נאמן עלי אבא או אביך מודה לחכמים שכיון שהם נאמנים לשאר העולם שהוא אינו יכול לחזור בו. ולכן נאמרה מחלוקתם בשני המקומות לומר שנחלקו בשניהם.

ושואלת הגמרא שממה שנאמר בתחילת המשנה זה פוסל דיינו של זה בלשון יחיד, ובסוף המשנה זה פוסל עדיו של זה בלשון רבים, משמע שמדובר במשנה שהוא פוסל את ב' העדים של השני, ולא רק עד אחד.

ולכן ביאר ר' אלעזר שבמשנה מדובר באמת שהוא בא לפסול את שני עדיו של השני, אלא שלא פוסלים לבדו, אלא מעיד עליהם עם אדם נוסף שהם פסולים, ואז לדעת רבי מאיר יכול לפסולם.

ומקשה הגמרא כיצד הוא כשר לעדות על עד של בעל דינו, הרי הוא נוגע בדבר, ותיירץ רב אחא בריה דרב איקא שמדובר שכבר יצא ערער על העדים הללו, וכלומר שיצא קול שהם פסולים לעדות.

ואומרת הגמרא שלא מדובר על קול שהעדים גזלנים, כי וודאי שהוא פסול להעיד עליהם מדין נוגע בעדות, אלא מדובר שיצא עליהם קול שהם ממשפחת עבדים שלא השתחררו וממילא פסולים לעדות. שאז לדעת רבי מאיר הוא כשר לעדות כיון שאינו מעיד ישירות על העדים אלא על כל המשפחה וממילא העדים נפסלים, אך לדעת חכמים כיון שהעדות משפיעה עליהם, הוא נוגע בעדותו ואינו יכול להעיד עליהם.

וכאשר בא רב דימי לבבל אמר בשם רבי יוחנן שהמחלוקת בין רבי מאיר לחכמים היא באופן שהבעל דין אמר שיש לו שני זוגות עדים שיעידו כדבריו, שאז לדעת רבי מאיר יכול הבעל דין לפסול את הכת הראשונה של העדים, כי אינו נוגע בעדותו כי ישנם עוד עדים על כך ולא על פי העדים הללו נפסק הדין. ולדעת רבי מאיר בכל מקרה הבעל דין צריך להביא גם את הכת השנייה של העדים, כי צריך לאמת את טענתו שיש לו ב' כתות עדים.

אך לדעת חכמים הבעל דין אינו חייב להביא את הכת השנייה של העדים כי אינו חייב לאמת את טענתו הזו, אלא כיון שהביא עדים כדבריו הולכים אחריהם, ממילא הבעל דין השני אינו יכול לפסול את העדים הללו שעל פיהם נפסק הדין.

אמנם אמר ר' יוחנן שאם יש לבעל דין רק כת עדים אחת, גם לדעת רבי מאיר אין בעל דין אחד יכול לפסול את העדים של הבעל דין השני, שהרי הוא נוגע בעדותו.

ושאלו רב אמי ורב אסי את רבי יוחנן מה יהיה הדין אם אין שם אלא כת אחת של עדים, ובתחילה מבינה הגמרא ששאלתם הייתה באופן שלא היו עדים נוספים כלל, ושואלת הגמרא שהרי אמר ר' יוחנן בפירוש שבאופן כזה אינו יכול לפוסלם.

ומבארת הגמרא ששאלת רב אמי ור' אסי היא באופן שבתחילה היו ב' כיתות עדים, והעידו העדים הראשונים, והעיד הבעל דין יחד עם עד נוסף שהם פסולים, ובאמת פסלו אותם על פיו, כי הוא אינו נוגע בעדותו כי יש עוד עדים, אלא שלאחר מכן התברר שהעדים השניים פסולים. ושאלו ר' אמי ור' אסי האם מתבטלת עדותו של הבעל דין על הכת הראשונה או לא.

והשיב להם רבי יוחנן שכבר התקבלה עדותו של הבעל דין עליהם, ולכן הם פסולים ואינם חוזרים לכשרותם.

ויש אומרים שרב אסי אמר את הסברא הזו שכיון שכבר התקבלה עדותו של הבעל דין עליהם, ולכן הם פסולים ואינם חוזרים לכשרותם.

לעיל אמר רב דימי בשם רבי יוחנן שהמחלוקת בין רבי מאיר לחכמים היא באופן שהבעל דין אמר שיש לו שני זוגות עדים שיעידו כדבריו, שאז לדעת רבי מאיר יכול הבעל דין לפסול את הכת הראשונה של העדים, כי לדעתו בכל מקרה הבעל דין צריך להביא גם את הכת השנייה של העדים, כדי צריך לאמת את טענתו שיש לו ב' כתות עדים. אבל לדעת חכמים הבעל דין אינו חייב להביא את הכת השנייה של העדים כי אינו חייב לאמת את טענתו הזו, אלא כיון שהביא עדים כדבריו הולכים אחריהם, ממילא הבעל דין השני אינו יכול לפסול את העדים הללו שעל פיהם נפסק הדין.

ומנסה הגמרא לומר שמחלוקת זו של רבי מאיר וחכמים, היא המחלוקת בין רבי לרבן שמעון בן גמליאל בבבביתא ששנינו בבבביתא שאדם שבא לדון על קרקע ואומר שיש לו גם שטר עליה וגם חזקה, לדעת רבי נדון בשטר, ואף אם לו הוכיח שיש לו חזקה, כי מספיק השטר כדי להוכיח שהקרקע שלו, אבל לדעת רבן שמעון בן גמליאל צריך שיאמת את טענתו שאמר שיש לו חזקה, והתבאר שהכוונה שלדעת רשב"ג צריך להוכיח גם שטר וגם חזקה, כי צריך לאמת דבריו.

ורואים שנחלקו רבי ורשב"ג האם אדם שטען שיש לו הוכחה מסויימת צריך לאמת את דבריו או לא, ולכאורה זו אותה מחלוקת כאן בין רבי מאיר לחכמים אם כשהבעל דין אומר שיש לו ב' כיתות עדים צריך להביא את שניהם או לא.

ועונה הגמרא שבאמת לדעת רשב"ג וודאי שאף כאן צריך הבעל דין להביא את ב' כתות העדים כדי לאמת את דבריו, אמנם אף שרבי סובר לגבי שטר וחזקה שאין הבעל דין צריך לאמת את דבריו, יתכן שכאן הוא סובר שכן צריך לאמת את דבריו ולהביא את ב' כתות העדים, כי אולי מה שאמר רבי שאין צריך לאמת זה דווקא לגבי שטר וחזקה, שכל החזקה היא רק כדי לומר שהיה למחזיק שטר ואבד, ואם יש לו שטר ממילא אין צריך כלל את החזקה, ולכן מספיק השטר, אבל כאן כל עדים הם הוכחה נפרדת ולכן צריך הבעל דין לאמת את דבריו ולהביא את ב' כתות העדים.

